

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 338.432:330.31/33-027.21

Клокар О.О.,
д.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту,
Білоцерківський національний аграрний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ЕФЕКТИВНОГО ВІДТВОРЕННЯ РЕСУРСІВ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ

Постановка проблеми. Розвиток ринкової економіки України, ефективна реалізація реформ у даному напрямі та поліпшення життєвого рівня населення можливі лише завдяки постійному відтворенню всіх ресурсів. Проте в контексті трансформації виробничих, земельних, трудових та інших відносин в агросфері, її інтеграції в інші види суспільної діяльності (промисловість, торгівлю, транспорт і зв'язок тощо) істотно ускладнюється можливість поновлення ресурсів цієї галузі. Це негативно позначається на соціально-економічних відносинах між господарюючими суб'єктами різних сфер суспільної діяльності, погіршує їх рентабельність, дестабілізує функціонування більшості галузей країни в цілому. Тому актуальним питанням на сучасному етапі розвитку сільського господарства є розробка дієвих заходів щодо відтворення аграрних ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням вищенаведеної проблеми займалися такі вчені, як: С. Аджієв, В. Баликоєв, О. Бондаренко, М. Борисенко, Є. Володимирський, О. Вороновська, В. Іохін, А. Кібіров, О. Олійник, Л. Орсік, О. Рогожина, Д. Хікс, А. Шлапак тощо [1-11; 13-14]. Науковці дослідили основні складові суспільного відтворення трудових, земельних, майнових та інших ресурсів в різних галузях економіки. Проте питання формування економічного механізму та особливостей їх поновлення в сільськогосподарських підприємствах вивчені ними недостатньо.

Постановка завдання. Головною метою даного дослідження є визначення та аналіз теоретичних засад формування економічного механізму ефективного відтворення ресурсів аграрного сектора економіки. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- розкрити сутність економічного механізму суспільного відтворення аграрних ресурсів;
- визначити та проаналізувати основні складові вищевказаного механізму.

Виклад основного матеріалу дослідження. У результаті аналізу різних теоретичних і практичних надбань встановлено, що більшість наукових підходів до формулювання категоріального апарату економічного механізму ефективного відтворення ресурсів аграрного сектора економіки подібні між собою і мають несуттєві відмінності. Так, більшість науковців трактують дану категорію як систему пов'язаних між собою форм і методів соціально-економічного впливу на сільськогосподарських товаровиробників з метою активізації виробничої, фінансової, інвестиційної діяльності та насичення ринку конкурентоздатною аграрною продукцією [3, с. 5; 4, с. 45; 6, с. 7; 13, с. 58].

З урахуванням вищезазначеної позиції нами визначено основні складові економічного механізму суспільного відтворення аграрних ресурсів, а саме: **організаційна** (розвиток виробництва, удосконалення відносини власності, поліпшення механізму управління господарською діяльністю підприємств та ін.), **економічна** (підвищення економічної ефективності діяльності підприємств, економічне стимулювання підприємств, сприятливі умови для інвестування та кредитування підприємств тощо). Як наслідок, ефективність реалізації вищевказаних складових відображається в результатах аналізу та контролю за використанням аграрних ресурсів на всіх рівнях (рис. 1).

Вважаємо, що вищевказаний підхід забезпечить ефективне відтворення ресурсів

сільськогосподарських підприємств та сприятиме розвитку аграрного сектора економіки в цілому.

Рис. 1. Складові економічного механізму ефективного відтворення ресурсів аграрного сектора економіки

Джерело : складено автором

Розвиток сільськогосподарського виробництва є провідним елементом в **організаційній** складовій економічного механізму суспільного відтворення аграрних ресурсів підприємств. Так, його трансформація та інтеграція до інших видів соціально-економічної діяльності (промисловість, торгівля, транспорт і зв'язок, освіта та ін.) як постачальника і споживача різних товарів (робіт, послуг) забезпечить модернізацію та розширення сільськогосподарського виробництва, створення нових робочих місць, підвищення доходів аграріїв і розвиток соціальної інфраструктури сільських територій в цілому.

Підтвердження наших думок знаходимо в С. Аджиєва, В. Балікоєва, Є. Владімирського, які стверджували, що інтеграція сільськогосподарських підприємств в інші сфери суспільної діяльності, сприятиме формуванню нових ринків збуту їх продукції, підвищенню її конкурентоздатності, вирішенню соціальних проблем на селі та, передусім, зменшенню різниці між рівнем життя сільського та міського населення [1, с. 5; 2, с. 78; 5, с. 47].

Крім цього, на нашу думку, всі елементи організаційної складової економічного механізму суспільного відтворення аграрних ресурсів тісно взаємопов'язані між собою (наприклад, складові: *розвиток виробництва; вдосконалення відносин власності; поліпшення механізму управління господарською діяльністю підприємств*). Подібне припущення зробили В. Іохін, А. Кібіров, В. Гудашев тощо. Так, вчені припустили, що після реструктуризації (розпаювання землі та майна) більшості колективних сільськогосподарських підприємств, зміни їх форми власності, розвитку підприємництва в конкурентному середовищі виникла об'єктивна необхідність формування нових підходів до організації виробництва та реалізації продукції [7, с. 172; 8, с. 44].

Цілком підтримуючи вищевказану ідею вчених, на наш погляд, доцільно доповнити її одним з ключових елементів – господарським механізмом, який повинен сприяти розвитку виробничих і соціально-економічних відносин на всіх рівнях. Тобто його ефективне формування безпосередньо сприятиме оптимальному поєднанню всіх елементів

організаційної складової економічного механізму суспільного відтворення аграрних ресурсів. Проте після переходу від командно-адміністративної системи управління до ринкових відносин у всіх галузях економіки механізм господарювання був істотно змінений і ефективність його функціонування суттєво погіршилася.

Не менш важливим елементом у вищевказаній організаційній складовій є *поліпшення механізму управління господарською діяльністю підприємств*. Так, від ефективності її функціонування залежить якість реалізації всіх заходів щодо покращення економічного механізму суспільного відтворення аграрних ресурсів. Аналогічної думки щодо цієї проблеми дотримується Л. Орсік, який пов'язує розвиток аграрної управлінської системи з ринковим механізмом конкуренції, ціноутворення, власності, який повинен доповнюватися амортизаційними відрахуваннями. Тобто підбір адаптованих до сучасних соціально-економічних відносин менеджерів всіх керівних ланок повинен забезпечити розвиток гнучких підходів до вирішення будь-яких організаційних проблем економічного механізму суспільного відтворення аграрних ресурсів [10, с. 146].

Цілком підтримуючи вищезазначену думку автора, на наш погляд, її слід доповнити окремим, але досить важливим, елементом – мотиваційним механізмом. Так, його основу становлять стимули і спонукання до: відповідальності за результати фінансово-господарської діяльності та розвитку підприємства; активної участі в управлінні виробництвом, реалізації продукції; професійного росту; оптимізації організаційної структури та структури управління господарюючим суб'єктом тощо.

Крім організаційної складової суспільного відтворення аграрних ресурсів, важливу роль, на наш погляд, відіграє й економічна. Так, до неї належать: *підвищення економічної ефективності діяльності підприємства; економічне стимулювання підприємств; сприятливі умови для їх інвестування і кредитування тощо*. Оскільки діяльність будь-якого підприємства визначається, передусім, її ефективністю, на нашу думку, доцільно розглянути дану складову. Так, інтеграція сільськогосподарських підприємств різних організаційно-правових форм в інші галузі суспільної діяльності, освоєння нових сегментів і ринків збуту продукції, на наш погляд, потребує об'єктивної оцінки всіх пов'язаних з цим соціально-економічних процесів.

Підтвердження наших думок знаходимо в О. Рогожина та А. Шлапака. Для оцінки ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств у контексті їх соціально-економічної інтеграції вчені запропонували метод порівняльного аналізу з обов'язковим співставленням порівнюваних показників. Він передбачає введення, крім загальних економічних показників (собівартість, прибуток, рентабельність, продуктивність праці, відпрацьований робочий час і його втрати та ін.), додаткових. До них належать основні фінансово-господарські показники, які визначають можливість сільськогосподарських підприємств щодо:

- кооперації (визначення засад об'єднання, прав і обов'язків сторін тощо);
- функціонування та перспективи розвитку (формування: установчих і статутних документів; напрямів розширення виробництва і реалізації продукції, використання прибутку, зниження собівартості продукції та ін.);
- критерії розподілу доходів і витрат між підприємствами-партнерами (оцінка внеску та ефекту від нього кожного засновника, розподіл прибутку між ними тощо) [11, с. 125; 14, с. 12].

На наш погляд, запропонований науковцями підхід є комплексним, оскільки включає в себе не лише оцінку економічної ефективності діяльності підприємства, але й інвестиційну привабливість, можливість кооперування та вдосконалення основних складових діяльності аграрного формування. Даний підхід набув розвитку у працях представників Російського державного наукового університету в межах проекту реформування регіонального АПК. Крім всіх вищевказаних показників оцінки фінансово-господарської діяльності науковці запропонували визначити інвестиційну ефективність і шляхи її підвищення в різних за рівнем економічного розвитку сільськогосподарських підприємствах. Так, використовуючи принцип концентрації капіталу, ними була виведена наступна формула [12, с. 212]:

$$C c + T_{вп} + C_k + T_{вк} + B_p + K \times E_n \rightarrow \min , \quad (1)$$

де $C c$ – собівартість сировини (сільськогосподарської продукції), грн;

$T_{вп}$ – початкові транспортні витрати (доставка сировини переробному підприємству), грн;

C_k – собівартість виробництва (готової продукції), грн;

$T_{вк}$ – кінцеві транспортні витрати (витрати на доставку готової продукції), грн;

V_p – витрати на реалізацію (готової продукції), грн;

K – об'єм капітальних витрат (пов'язаних з виробництвом), грн;

E_n – нормативний коефіцієнт (ефективності капітальних вкладень), грн (обсяг капітальних вкладень в окремий підприємницький проект до обсягу їх повернення з нього).

Із вищезазначеної формули слідує, що ефективність інвестицій оцінюється за всіма виробничими процесами (виробництво і реалізація продукції), де чітко визначається перелік проблем, які потребують вирішення, оскільки погіршують віддачу коштів інвестору. Так, на нашу думку, вирішення всіх питань щодо підвищення активності інвесторів, віддачі вкладених в аграрний сектор економіки коштів можливо лише за умови розвитку холдингів. Це передбачає здійснення таких заходів:

–забезпечення концентрації капіталу завдяки залученню ресурсів (грошових, матеріальних, нематеріальних та ін.) невеликих власників, пайовиків, або акціонерів до більших підприємств;

–зменшення ризиків підприємств завдяки законодавчому обмеженню відповідальності за розрахунками по їх зобов'язанням тощо.

Враховуючи всі вищевказані аспекти щодо функціонування сільськогосподарських підприємств, на наш погляд, від економічного стимулювання їх діяльності в більшості випадків залежить кінцевий результат. Так, відповідні заходи повинні здійснюватися на макро та мікро рівнях (табл. 1). Вони передбачають: забезпечення протекціонізму вітчизняного виробника; програмно-цільове регулювання фінансово-господарської діяльності підприємств; державну підтримку окремих підгалузей аграрного сектора економіки; освоєння та застосування ресурсозберігаючих технологій тощо.

Таблиця 1

Комплексні заходи щодо економічного стимулювання діяльності сільськогосподарських підприємств на макро та мікро рівнях

Заходи	Макро-рівень	Мікро-рівень
Забезпечення протекціонізму вітчизняного виробника	+	-
Програмно-цільове регулювання фінансово-господарської діяльності підприємств	+	+
Державна підтримка окремих підгалузей аграрного сектора економіки	+	-
Розвиток вертикальної та горизонтальної інтеграції сільськогосподарських підприємств щодо ринків збуту продукції	+	+
Формування сприятливих умов для розвитку сільськогосподарських кооперативів у демографічно дестабілізованих, депресивних і дотаційних регіонах	+	-
Надання пільгових кредитів на придбання вітчизняної сільськогосподарської техніки та обладнання	+	+
Освоєння та застосування ресурсозберігаючих технологій	+	-
Застосування погодинної оплати праці аграріїв (введення тарифно-кваліфікаційних розрядів залежно від професійно-кваліфікаційного рівня кожного працівника)	+	+
Створення належних умов праці, відпочинку та іншого соціально-побутового забезпечення працівників (перехід від ручних до механізованих робіт, надання засобів захисту та особистої гігієни працівникам)	+	+
Створення умов для оздоровлення та культурного відпочинку аграріїв	+	+

Джерело : складено автором з урахуванням підходу О. Олійника [9, с. 27]

Отже, здійснення всіх вищенаведених заходів щодо економічного стимулювання діяльності сільськогосподарських підприємств окремих організаційно-правових форм повинно сприяти, передусім, поліпшенню економічного механізму відтворення всіх аграрних ресурсів та добробуту селян в цілому.

Розглянемо наступну важливу складову економічного механізму суспільного

відтворення аграрних ресурсів – створення *сприятливих умов для інвестування і кредитування сільськогосподарських підприємств*. Так, всі заходи пов'язані з вирішенням даної проблеми повинні передбачати:

- забезпечення соціально-економічної та політичної стабільності в країні;
- розробка на макро- та мікрорівнях комплексних програм розвитку аграрного сектора економіки;
- створення сприятливого податкового клімату для аграріїв;
- впровадження пільгових умов кредитування, залежно від рівня економічного розвитку сільськогосподарських підприємств;
- забезпечення умов для кооперації господарюючих суб'єктів аграрного сектора економіки;
- встановлення економічно обґрунтованих і мінімально гарантованих цін на сільськогосподарську продукцію;
- державне дотування депресивних сільських територій тощо.

Вважаємо, що всі вищенаведені принципи щодо забезпечення сприятливих умов для інвестування і кредитування підприємств даної галузі створять передумови для притоку вітчизняного та іноземного капіталу в аграрний сектор економіки.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, у результаті аналізу теоретичних засад формування економічного механізму ефективного відтворення ресурсів аграрного сектора економіки нами встановлено, що:

1. Дана категорія є системою взаємопов'язаних між собою способів соціально-економічного впливу на сільськогосподарських товаровиробників для пожвавлення всіх видів їх діяльності та заповнення ринку конкурентоспроможною аграрною продукцією.

2. До головних її складових належать: організаційна (розвиток виробництва, вдосконалення відносини власності, поліпшення механізму управління господарською діяльністю підприємств та ін.), економічна (підвищення економічної ефективності діяльності підприємств, економічне стимулювання підприємств, сприятливі умови для інвестування та кредитування підприємств тощо). Також останнім етапом по відношенню до двох вищевказаних складових є аналіз і контроль за використанням аграрних ресурсів на всіх рівнях.

На наш погляд, даний підхід створить передумови для визначення дієвих заходів щодо комплексного відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектора економіки в цілому.

Бібліографічний список

1. Аджиев С.Б. Совершенствование организационно-экономического механизма функционирования АПК в рыночных условиях (на примере Республики Дагестан) : автореф. дис. на соискание науч. степени доктора экон. наук : спец. 08.00.05 “Экономика сельского хозяйства” / С.Б. Аджиев. – Махачкала, 2009. – 20 с.
2. Баликоев В.З. Общая экономическая теория : [учеб. пособ.] / В.З. Баликоев. – Новосибирск : Лада, 1999. – 678 с.
3. Бондаренко О.А. Організаційно-економічний механізм відтворення основних засобів в АПК : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. экон. наук : спец. 08.07.02 “Економіка сільського господарства і АПК” / О. А. Бондаренко. – Дніпропетровськ, 2002. – 20 с.
4. Борисенко М.А. Обґрунтування амортизаційної політики підприємства в умовах її лібералізації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. экон. наук : спец. 08.06.01 “Економіка, організація і управління підприємствами” / М.А. Борисенко. – Харків, 2004. – 19 с.
5. Владимирский Е.А. Личная собственность как экономическое отношение / Е.А. Владимирский, И.П. Павлова. – Л. : ЛГУ, 1977. – 151 с.
6. Вороновська О.В. Економічний механізм формування і відтворення технічних засобів в аграрних підприємствах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. экон. наук : спец. 08.07.02 “Економіка сільського господарства і АПК” / О.В. Вороновська. – Дніпропетровськ, 1998. – 16 с.
7. Иохин В.Я. Экономическая теория : учеб. / В.Я. Иохин. – М. : Юристъ, 2000. – 861 с.
8. Кибилов А. Я. Экономическое регулирование инвестиционной деятельности в аграрной сфере Российской Федерации / А. Я. Кибилов, В. А. Гудашев // Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. – 2005. – № 1. – С. 43-45.

9. Олійник О. В. Економічний механізм розширеного відтворення в сільському господарстві в умовах циклічності його розвитку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора екон. наук : спец. 08.07.02 "Економіка сільського господарства і АПК" / О.В. Олійник. – Суми, 2005. – 37 с.
10. Орсік Л.С. Методологические основы и стратегия технического обеспечения сельскохозяйственного производства / Л.С. Орсік. – М. : ФГНУ Росинформагротех, 2004. – 196 с.
11. Рогожина О. В. Рынок сельскохозяйственной техники как объект долгосрочного прогнозирования / О. В. Рогожина // Экономика АПК: проблемы и решения. – 2005. – Т. II. – С. 295-300.
12. Финансовое регулирование регионального АПК / Проекты реформирования регионального АПК. Кн. 2. – М. : ФГНУ Росинформагротех, 2001. – 404 с.
13. Хикс Д. Р. Стоимость и капитал / Д. Р. Хикс. – М. : Прогресс, 1993. – 488 с.
14. Шлапак А. В. Фінансово-економічний механізм використання і відтворення природно-заповідного фонду України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.08.01 "Економічна теорія" / А. В. Шлапак. – Суми, 2005. – 19 с.

References

1. Adzhiev, S. B. (2009), Improving organizational-economic mechanism of the APC in market conditions (for example, the Republic of Dagestan), Thesis abstract of Cand. Sc. (Econ.), 25.00.02, Makhachkala, 20 p.
2. Balikoyev, V. Z. (1999), *Obshchaia ekonomicheskaiia teoriia* [General economic theory], textbook, Novosibirsk, Lada, 678 p.
3. Bondarenko, O. A. (2002), Organizational and economic mechanism of development of the main resources in the agrarian and economical complex, Thesis abstract of Cand. Sc. (Econ.), 08.07.02, Dnepropetrovsk, 20 p.
4. Borysenko, M. A. (2004), Basis for enterprise amortisation policy in the period of its liberalisation, Thesis abstract of Cand. Sc. (Econ.), 08.06.01, Kharkiv, 19 p.
5. Vladimirsky, E. A. and Pavlova, I. P. (1977), *Lichnaia sobstvennost kak ekonomicheskoe otnoshenie* [Personal responsibility as an economical relation] Leningradskiy gosudarstvennyy Universitet, Leningrad, 151 p.
6. Voronovska, O. V. (1998), Economic mechanism of reproduction of the main resources in agrarian enterprises, thesis abstract of Cand. Sc. (Econ.), 08.07.02, Dnipropetrovsk, 16 p.
7. Iohin, V. Y. (2000), *Ekonomicheskaiia teoriia* [Economic theory], textbook, Yurist, Moscow, 861 p.
8. Kibirov, A. Y. and Gudashev, V. A. (2005), "Economic regulation of investment activity in the agricultural sector of the Russian Federation", *Ekonomika selskokhoziaystvennykh i pererabatyvaiushchikh predpriiaty*, issue 1, pp. 43-45.
9. Oliyuk, O. V. (2005), Economic mechanism of wide reproduction in agriculture in its cycle development, thesis abstract of Doct. Sc. (Econ.), 08.07.02, Sumy, 37 p.
10. Orsik, L. S. (2004), *Metodologicheskiye osnovy i stratehiia tekhnicheskoho obespecheniia selskokhoziaystvennogo proizvodstva* [Methodological bases and logistics strategy of agricultural production], FHNU Rosinformagrotekh, Moscow, 196 p.
11. Rogozhina, O. V. (2005), "Farm Machinery Market as an object of long-term prediction", *Ekonomika APK: problemy i resheniia*, volume II, pp. 295-300.
12. Financial regulation of regional AEC (2001), *Projects reform of regional AEC*, volume 2, FHNU Rosinformagroteh, Moscow, 404 p.
13. Hiks, D. R. (1993), *Stoimost i kapital* [Value and Capital], Progress, Moscow, 488 p.
14. Shlapak, A. V. (2005), Financial and economic mechanism of using natural resources fund of Ukraine, thesis abstract of Cand. Sc. (Econ.), 08.08.01, Sumy, 19 p.

Клокар О.О. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ЕФЕКТИВНОГО ВІДТВОРЕННЯ РЕСУРСІВ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ

Мета. Визначення та аналіз теоретичних засад формування економічного механізму ефективного відтворення ресурсів аграрного сектора економіки.

Методика дослідження. Методичну основу даного дослідження становить загальнонауковий

діалектичний метод пізнання, при якому об'єкт дослідження вивчається як динамічна система в процесі свого розвитку. Формування складових економічного механізму ефективного відтворення ресурсів аграрного сектора економіки здійснено на основі діалектичного, історичного та системного методів. У процесі вивчення й узагальнення науково-практичних розробок застосовано методи порівняння, аналізу і синтезу, індукції і дедукції. Також дослідження базується на нормативно-правових і господарських документах, розробках науково-дослідних установ та вчених-економістів.

Результати. Визначено економічну суть категорії "економічний механізм суспільного відтворення ресурсів аграрного сектора економіки". Так, вона базується на системі взаємопов'язаних між собою способів соціально-економічного впливу на сільськогосподарських товаровиробників для поживлення всіх видів їх діяльності та заповнення ринку конкурентоспроможною аграрною продукцією.

Встановлено, що до головних її складових належать: організаційна та економічна. Також останнім етапом по відношенню до двох вищевказаних складових є – аналіз і контроль за використанням аграрних ресурсів на всіх рівнях.

Наукова новизна. Виявлено, обґрунтовано та проаналізовано основні складові формування економічного механізму ефективного відтворення ресурсів аграрного сектора економіки України в контексті трансформації законодавства та напрямів державного впливу на дану категорію (зміна пріоритетів і складових розвитку сільських територій).

Практична значущість. Отримані результати дослідження є підґрунтям для вивчення і практичного розв'язання проблеми ефективного відтворення ресурсного потенціалу в аграрному секторі економіки в цілому. Це стосується, передусім, ефективного та комплексного відтворення капіталу з його складовими (трудова, матеріально-технічна, земельна, грошова та інші ресурси).

Ключові слова: ресурсний потенціал, аграрний сектор економіки, економічний механізм, ефективність, відтворення.

Klokar O.O. THEORETICAL BASE OF ECONOMIC MECHANISM FOR EFFICIENT RESOURCE REPRODUCTION IN AGRARIAN SECTOR OF THE ECONOMY

Purpose. Identification and analysis of the theoretical base of efficient mechanism for economic resources reproduction in the agricultural sector of economics.

Methodology of research. Methodological basis of this research is dialectical method of cognition, in which the object of the research is studied as a dynamic system in the process of its development. Formation of the components of the economic mechanism for effective resource reproduction in agricultural sector is based on the dialectical, historical and systematic methods. In the process of the study and synthesis of scientific and practical work, the methods of comparison, analysis, synthesis, induction and deduction are used. Also, the research is based on the legal regulatory and economic instruments, works of scientific and research institutions and academic economists.

Findings. The economic essence of the notion "economic mechanism of social resources reproduction in the agricultural sector" is determined. Thus, it is based on a system of interrelated ways of the social and economic impact on agricultural producers for the revival of all kinds of activities and completing the market with competitive agricultural products.

In addition, it was found that the main components include: organizational and economic components. So, the last stage, in relation to the above mentioned components, is the analysis and control of the use of agricultural resources at all levels.

Originality. The main components of an effective mechanism for the formation of economic mechanism for effective resources reproduction in agrarian sector of Ukraine in the context of the transformation of laws and directions of state influence on this category (changing of priorities and components of rural areas development), are found, proved and analyzed.

Practical value. The research results received are the basis for the study and practical solution to the problem of efficient resource reproduction potential in the agricultural sector as a whole. It touches, foremost, the effective and complex recreation of capital with his constituents (labour, material and technical, resources landed, money and other).

Key words: resource potential, the agricultural sector, the economic mechanism, efficiency, reproduction.

Клокар О.О. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПРИНЦИПЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА ЭФФЕКТИВНОГО ВОССОЗДАНИЯ РЕСУРСОВ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ

Цель. Определение и анализ теоретических принципов формирования экономического механизма эффективного воссоздания ресурсов аграрного сектора экономики.

Методика исследования. Методическую основу данного исследования составляет общенаучный диалектический метод познания, при котором объект исследования изучается как динамическая система в процессе своего развития. Формирование составляющих экономического механизма эффективного воссоздания ресурсов аграрного сектора экономики осуществлено на

основе диалектического, исторического и системного методов. В процессе изучения и обобщения научно-практических разработок применены методы сравнения, анализа и синтеза, индукции и дедукции. Также исследование базируется на нормативно правовых и хозяйственных документах, разработках научно-исследовательских учреждений и ученых-экономистов.

Результаты. Определенно экономическую суть категории “экономический механизм эффективного воссоздания ресурсов аграрного сектора экономики”. Так, она базируется на системе взаимосвязанных способов социально-экономического влияния на сельскохозяйственных товаропроизводителей для оживления всех видов их деятельности и заполнения рынка конкурентоспособной аграрной продукцией.

Кроме этого, установлено, что к главным ее составляющим принадлежат: организационная и экономическая. Также последним этапом по отношению к двум вышеуказанным составляющим является – анализ и контроль за использованием аграрных ресурсов на всех уровнях.

Научная новизна. Обнаружено, обосновано и проанализированы основные составные формирования экономического механизма эффективного воссоздания ресурсов аграрного сектора экономики Украины в контексте трансформации законодательства и направлений государственного влияния на данную категорию (изменение приоритетов и составляющих развития сельских территорий).

Практическая значимость. Полученные результаты исследования являются подпочвой для изучения и практического решения проблемы эффективного воссоздания ресурсного потенциала в аграрном секторе экономики в целом. Это касается, прежде всего, эффективного и комплексного воссоздания капитала с его составляющими (трудовые, материально-технические, земельные, денежные и другие ресурсы).

Ключевые слова: ресурсный потенциал, аграрный сектор экономики, экономический механизм, эффективность, воссоздание.

УДК 330.113(066)

*Талах В.І.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів,
Луцький національний технічний університет*

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ КРИЗИ ТА КРИЗОВИХ ПРОЦЕСІВ В ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Постановка проблеми. Загальноприйнятим є трактування кризи як гострої, нестабільної ситуації, яка має негативні наслідки. На сьогодні у вітчизняній та зарубіжній літературі поняття кризи тлумачиться по-різному. Це пояснюється насамперед тим, що дана проблема стала ретельно вивчатися порівняно недавно і тому понятійно-категоріальний апарат ще остаточно не сформувався.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема вивчення кризи у діяльності соціально-економічних систем різних ієрархічних рівнів відноситься до найбільш фундаментальних в економічній науці. Розкриттю сутності кризи в економіці присвячено роботи авторів як початку ХХ сторіччя (К. Джугляр, Дж. Кейнс, Ф. Кене, Дж. Кітчин, М. Кондратьєв, Д. Лонг, Р. Лукас, В. Мітчел, Є. Слуцький, М. Туган-Барановський, Дж. Хікс, Р. Фріш та ін.), так і праці сучасних іноземних та вітчизняних науковців (М. Барклі, А. Бернак, Д. Корсетті, П. Кругман, Н. Рубіні, Д. Сорос, Д. Сорнетте, Д. Стігліц, М. Хатчисон, М. Шиндлер та ін.). Однак у більшості наукових розробок головним об'єктом наукового дослідження є кризи, а недостатньо уваги приділено кризовому процесу, складовим елементом якого є власне криза. Зазначені вище обставини зумовлюють актуальність і своєчасність даної роботи.

Постановка завдання. Метою дослідження є конкретизація понять кризи та кризового процесу, їх понятійно-категоріального структурного наповнення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Криза у діяльності будь-якої соціально-економічної системи – світової, національної, регіональної чи інших – є явищем, що має ту ж саму природу, спричиняється певними причинами, але одночасно є явищем, що відрізняється в кожному конкретному випадку своїми особливостями. Питання